

Межі конфіденційної інформації в медичній сфері. Порушення конфіденційності

№17, 14 травня 2020

Наталя Ляшенко,
юрист
Юридичної консалтингової компанії "Де-Юре"

Головна стаття
Особливості трудових відносин у медичній сфері

Компетентна думка
Юридичний супровід отримання ліцензій на медичну практику
Правові аспекти надання медичних послуг іноземним пацієнтам
Актуальні питання отримання ліцензій на медичну практику
Кримінальна відповідальність лікарів
Більше ніж юридичний супровід отримання ліцензій на медичну практику
Деякі питання щодо конфіденційності в медичній сфері. Відповідальність за порушення конфіденційної інформації

Положення Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" передбачають, що пацієнт має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення по медичну допомогу, діагноз, а також про відомості, одержані під час його медичного обстеження. Медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимний і сімейний боки життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків.

Отже, конфіденційністю охоплюється будь-яка інформація про особу з того моменту, коли вона стає пацієнтом, тобто звертається по медичну допомогу. На мою думку, формулювання положень законодавства не є досконалим, оскільки не передбачає прямо таємниці про факт незвернення по медичну допомогу, із чого випливає неможливість у деяких випадках забезпечити таємницю про факт звернення по допомогу.

Так, наприклад, до медичного закладу скеровано два адвокатські запити щодо факту звернення двох громадян – А і Б – по допомогу. Якщо пацієнт А звертався по допомогу, заклад однозначно зараховує цю інформацію до конфіденційної та відповідає, що не може розголосити інформацію про факт звернення по медичну допомогу. Натомість, якщо особа Б не зверталася по допомогу, закладу ніщо не забороняє саме так і відповісти – особа по медичну допомогу не зверталася. Цілком очевидно стає, що зіставивши дві такі відповіді, отримуємо єдиний висновок – громадянин А звертався по медичну допомогу.

Винятки з правила

Є ряд випадків, коли конфіденційність даних про здоров'я особи не є абсолютною. Так, наприклад, згідно зі ст. 30 Сімейного кодексу України наречені зобов'язані повідомити один одного про стан свого здоров'я. Частиною 4 цієї статті передбачено, що результати медичного обстеження є таємницею та повідомляються лише нареченим. Що мав на увазі законодавець? Кожному окремо щодо його стану здоров'я чи обом стосовно обох із них? Чи може один із наречених, дізнавшись про стан свого здоров'я та не повідомляючи про нього другого, відмовитися від укладення шлюбу?

Право на отримання інформації щодо стану здоров'я дитини або підопічного мають батьки (усиновлювачі), опікун, піклувальник. Отже, пацієнт віком, скажімо, 17 років має право самостійно звернутися по медичну допомогу, обрати лікаря, проте інформація щодо його звернення, стану та діагнозу може бути повідомлена його батькам. Крім того, у певних випадках із метою захисту прав та інтересів дітей інформація про стан їхнього здоров'я може бути передана в рамках взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів та установ під час забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема й таких, що можуть загрожувати їхньому життю та здоров'ю (наприклад, у разі виявлення медичним працівником ознак жорстокого поводження з дитиною).

Відповідно до [Закону України "Про захист персональних даних"](#) конфіденційна інформація про особу (а отже, й інформація про стан здоров'я) може оброблятися без її згоди у випадках, визначених законом, і в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Так, у світлі ситуації з поширенням COVID-2019 внесено зміни до [Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб"](#), якими передбачено, що в рішенні про встановлення карантину може бути визначено особливий порядок обліку, реєстрації та обміну інформацією про випадки захворювання на період карантину. І справді після цих змін [постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 р. № 211](#) було надано дозвіл державній установі "Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України", державним установам епідеміологічного профілю Міністерства охорони здоров'я, Міністерству цифрової трансформації здійснювати обробку коротких відомостей про стан здоров'я особи. Водночас, на жаль, не визначено, що можна вважати короткими відомостями. Напевно, на увазі мали той обсяг інформації про пацієнта, що має значення для обліку його як пацієнта з COVID-19 і не стосується решти його медичних даних.

Передбачено також винятки з конфіденційності інформації про стан здоров'я у сфері психіатричної допомоги. Відповідно до [ст. 6 Закону України "Про психіатричну допомогу"](#) допускається передання відомостей про стан психічного здоров'я особи та надання їй психіатричної допомоги без згоди особи або без згоди її законного представника для організації надання особі, яка страждає на тяжкий психічний розлад, психіатричної допомоги; і для провадження досудового розслідування, складання досудової доповіді щодо обвинувачених або судового розгляду за письмовим запитом слідчого, прокурора, суду та представника уповноваженого органу з питань пробації.

Особливі випадки

Водночас є певні категорії інформації, що становить лікарську таємницю, щодо якої встановлено додаткові, посилені вимоги стосовно конфіденційності. Зокрема, ідеться про інформацію про ВІЛ-статус особи та інформацію про стан здоров'я осіб, що живуть із ВІЛ. Так, у [Кримінальному кодексі України](#) передбачено окремий склад злочину – розголошення службовою особою лікувального закладу, допоміжним працівником, який самочинно здобув інформацію, або медичним працівником відомостей про проведення медичного огляду особи на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, або захворювання на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) і його результатів, що стали їм відомі у зв'язку з виконанням службових чи професійних обов'язків. Звертаю увагу, що, на відміну від незаконного розголошення лікарської таємниці ([ст. 145 КК України](#)), розголошення відомостей про ВІЛ-статус особи ([ст. 132 КК України](#)) є кримінально караним діянням навіть у випадку, коли воно не спричинило будь-яких наслідків і не було вчинено умисно (наприклад, винна особа не мала наміру передавати інформацію, проте своїми діями чи бездіяльністю створила умови для доступу третіх осіб до такої інформації).

На окрему увагу заслуговує питання дотримання конфіденційності інформації, що становить лікарську таємницю, у світлі активного впровадження електронної системи охорони здоров'я. Не вдаючись у подробиці роботи технічних систем захисту інформації, хотілося б наголосити, що закладам охорони здоров'я та фізичним особам – підприємцям, які здійснюють господарську діяльність із медичної практики, потрібно детально врегулювати порядок доступу працівників до медичних інформаційних систем, використовуваних для обробки інформації про пацієнтів, і впровадити систему контролю за таким доступом.

Так, наприклад, не є доцільним наявність доступу до повної інформації про пацієнта (зокрема, результатів обстеження, встановленого діагнозу тощо) у працівників рецепції, які здійснюють запис на прийом.

Порухення конфіденційності

Наслідком порухення конфіденційності у медичній сфері може бути притягнення винних осіб до різних видів відповідальності. Так, медичних працівників та інших осіб, яким у зв'язку з виконанням трудових обов'язків стала відома інформація, що становить лікарську таємницю, може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності за розголошення такої інформації. У цьому випадку матиме значення, чи справді особа є такою, що зобов'язана зберігати лікарську таємницю, та чи сталося розголошення через невиконання або неналежне виконання нею своїх обов'язків. Задля уникнення непорозумінь із працівниками медичних закладів, особливо немедичними працівниками, які можуть мати хибне уявлення про вимоги конфіденційності через формулювання "лікарська таємниця", рекомендую адміністрації закладів охорони здоров'я докладно врегульовувати ці питання в посадових інструкціях і внутрішніх положеннях.

Одним із проблемних питань притягнення до відповідальності за розголошення інформації про стан здоров'я особи є правильне визначення суті порухення та статусу суб'єкта, який його вчинив.

Так, не завжди розголошення інформації про стан здоров'я особи є розголошенням лікарської таємниці, оскільки це порухення передбачає наявність спеціального суб'єкта. 12.02.2020 Святошинський районний суд міста Києва виніс рішення у справі № 759/17396/19 про визнання протиправними дій щодо розголошення лікарської таємниці колишньою дружиною позивача, у якому суд звернув увагу, що відповідачка не розголошувала інформацію про позивача у справі як медичний працівник, якому у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу позивача, а отже ст. 40 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" в цьому випадку не підлягає застосуванню. Водночас суд дав оцінку обставинам справи з погляду наявності порухення честі та гідності позивача. Отже, у разі розголошення інформації про стан здоров'я особою, яка не є медичним або іншим працівником, якому така інформація стала відомою у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків, відбувається порухення права на таємницю про стан здоров'я, але не розголошення лікарської таємниці.

Говорячи про кримінальну відповідальність за розголошення лікарської таємниці, варто звернути увагу на таке. Розголошення лікарської таємниці, передбачене ст. 145 Кримінального кодексу України, має бути: 1) незаконним – тобто таким, що не підпадає під "виняток" із конфіденційності медичної інформації; 2) умисним – тобто включати в себе цілеспрямовані дії винної особи щодо передання інформації, що становить лікарську таємницю, третім особам; 3) учинене спеціальним суб'єктом – особою, яка зобов'язана не розголошувати лікарську таємницю відповідно до ст. 40 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я"; 4) спричинити тяжкі наслідки. Тобто саме собою розголошення лікарської таємниці, яке сталося випадково або яке не мало тяжких наслідків, не є кримінально караним діянням. Водночас особа, яка постраждала від такого розголошення, має право звернутися з позовом про захист порушеного права на таємницю про стан здоров'я та відшкодування завданої шкоди, якщо її було завдано, у порядку цивільного судочинства.

© ТОВ "ІАЦ "ЛІГА", ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2020

У разі цитування або іншого використання матеріалів, розміщених у цьому продукті ЛІГА:ЗАКОН, посилання на ЛІГА:ЗАКОН обов'язкове. Повне або часткове відтворення чи тиражування будь-яким способом цих матеріалів без письмового дозволу ТОВ "ЛІГА ЗАКОН" заборонено.

© ТОВ "Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА", 2020

© ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2020